

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

СЕКЦІЯ 1

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Керівник секції: професор кафедри філософії, доктор філософських наук,
професор О. М. Єременко

Секретар секції: доцент кафедри філософії, кандидат філософських наук,
доцент І. В. Шамша

СМАЗНОВА ІРИНА СЕРГІЇВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри філософії, доктор юридичних наук, професор

ФІЛОСОФІЯ МЕДІЙНИХ ПРАКТИК

На сьогоднішній день люди мають ширший, ніж будь-коли раніше, вибір, коли йдеться про те, як і коли до якого медіаконтенту вони звертаються. Цей факт пояснюється розширенням діапазону пристроїв, здатних підтримувати широкий спектр послуг, пов'язаних, у свою чергу, з розвитком різних технологій та суттєвим перетином контенту на різних медіаканалах. Соціальна мережа – це найбільш ефективний засіб онлайн комунікації (та його виду аргументації), адже географічно учасники можуть бути віддаленими один від одного, однак вдало взаємодіяти та обмінюватися інформацією. Соціальні мережі ми вже сприймаємо не як певну спільноту людей, а як Internet-сервіси, що надають можливість кооперуватися користувачам, зокрема на таких платформах як Instagram, Facebook, Youtube тощо. Ці та інші платформи все більше мають ефективне значення, навіть владу над приховуванням і розкриттям ідентичності [4, с. 61].

У повсякденному житті сучасна людина використовує різні пристрої для здійснення медіа практик. Сучасний мультимедійний та мультіекранний світ вимагає наявності актуальної єдиної методології, що дозволяє фіксувати та вимірювати одночасне медіаспоживання кількох джерел.

Медіа практика – соціальна практика використання комунікаційних засобів (медіа) для отримання та освоєння певного символічного змісту та здійснення соціальних зв'язків та взаємодій. Медіа практики можна назвати видом мистецтва, твори якого створюються та подаються за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних (або медіа-) технологій.

Цей гермін використовується для визначення стратегій для роботи із символічними світами, стратегій, які історично та операційно

змінюються і які тим чи іншим чином нерозривно пов'язані з матеріальними рутинами. С. Кремер, відома дослідниця філософії медіа, влучно зазначила, що «Культурні техніки породжують рутини, семіотичні практики розширюють наші можливості для комунікації та когніції» [2, с. 528]. Тобто, у міру того як сучасні технології дедалі більше проникають у повсякденне життя, не стоїть на місці й вивчення комунікаційної сфери діяльності сучасної людини.

Нові типи медіа-практик інтерактивності та участі породжені появою нових цифрових технологій. У рамках соціальних медіа, які представляють один із типів таких практик, можна виділити блоги. Блоги, як і соціальні мережі, ілюструють ключові елементи людського бажання: висловити свою ідентичність, створити спільноту однодумців та/або приєднатися до такої спільноти, бажання структурувати своє минуле та поділитися своїм досвідом. Традиційні медіа відображають сферу публічного, у той час як соціальні медіа, такі як блоги, мікроблоги та соціальні мережі, швидше структурують публічну сферу, створюючи навколо онлайн-контенту певні віртуальні спільноти, які можна назвати однією з форм самоорганізації громадянського суспільства.

Засоби масової інформації стали центральним елементом артикуляції, і їхнє детальне вивчення стало важливим. Якщо артикулювання інших практик – шляхом їхньої репрезентації, опосередкування чи коментування – це те, що створює враження їх упорядкування, то наша власна аналітична та коментаторська практики наших співрозмовників неминуче стають частиною об'єкта вивчення.

Володіння мовою та вживанням – це серйозна проблема, тому що розуміння того, що йдеться в друкованих виданнях, на телебаченні, в Інтернеті, вимагає розуміння нескінченних та заплутаних посилань.

Медіа-практики відіграють привілейовану роль у закріпленні інших типів практик через привілейоване поширення медійних репрезентацій та образів соціального світу.

При цьому не слід забувати, що комунікація – це результат мислення людей, які здатні вступати з одним одним у дискусію, а отже, мають навички критичного мислення.

Критичне мислення – це комплекс усвідомлених дій і навичок, які ми застосовуємо, коли оцінюємо інформацію, достовірність вона чи містить маніпуляції. Не варто думати про критичне мислення як про певні знання, які можна отримати «на ходу». Щоб навчитися критично мислити, потрібно багато часу і зусиль. Теорія аргументації як частина практичної логіки та у свою чергу філософії дозволить ознайомити з деякими базовими підходами, які допоможуть розвивати критичне мислення.

У світі не знайдеться людини, яка хоча б одного разу не стала жертвою маніпулювання. Хоч би якими розумними й освіченими ми себе вважали, кожен згадає, як не раз, не два і навіть не десять він піддався на вмовляння шахрая, чи гадалки або екстрасенса, повірив рекламі, політичний пропаганді. І добре, якщо можна просто забути неприємний епізод, але іноді він досить серйозно впливає на наше

життя. А для того, щоб протистояти цьому, спробуємо розібратися, як діє механізм «промивання мізків».

При маніпулюванні масовою свідомістю фізичних методів не застосовують, але в хід йде психологічний «трискладовий» механізм:

- відімикнути рацію (знижити критичність мислення),
- викликати страх (створити загрозу),
- підчепити людини на гачок рятувальника (запропонувати вихід).

Критичне мислення – це те, що дозволяє нам помічати маніпуляції та протидіяти їм. Сутність критичного мислення полягає у сумнівності догм і відмові від авторитетного стилю спілкування. Незважаючи на те, що критичне мислення само по собі є позитивною рисою, воно іноді може перешкоджати сприйняттю правильної інформації та перешкоджати накопиченню знань, таким чином знижуючи загальну ефективність спілкування. Іноді це так зване «горе від розуму». А наприклад К. Бредемайер переконує у необхідності користуватися при аргументації «чорною риторикою», по суті вважає за необхідне маніпулювати всіма доступними засобами та методами риторики з метою «щоб мовець завжди перемагав усіма правдами й неправдами... Той, хто порушує правила ведення розмови й використовує чорну риторику, виграє» [1, с. 12–13]. Спираючись на філософські концепції об'єктивності та універсальності істини, я аналізую функціонування критичного мислення в контексті сучасних медіапрактик.

Важко не погодитися з тезою, що «поняття аргументації з середини XX століття становиться смисловим центром різноманітних філософських дискурсів, проте аргументативна комунікація все більш усвідомлюється як майже єдина розумна альтернатива насильству й агресії в різних сферах людського буття, в тому числі в політиці, економіці, праві, повсякденному житті. Аргументація починає сприйматися як «м'яка сила», що протистоїть нерозумінню, недовір'ю, нетерпимості, що постійно виникають в міжособистісних, міжгрупових, міждержавних і міжкультурних відносинах» [3, с. 242]. Оскільки аргументація це вид комунікації, то природньо погодитись з тим, що всі принципи, правила, закони теорії комунікації одночасно повинні виконуватись і в будь-якій аргументації. Аргументація це складний комунікативний процес, який має декілька різних вимірів. Це в повному обсязі стосується і структури аргументації, яка може фіксуватись у різних аспектах цього процесу.

Отже, тільки філософія як особлива форма пізнання та система знань здатна допомогти розібратися з новими викликами у складній структурі нових соціальних зв'язків сучасного суспільства, якими є медіа практики. Спілкування передбачає наявність спільної мови для всіх учасників. Відповідно комунікації і як наслідок – аргументації. Ступінь взаєморозуміння в спілкуванні тісно пов'язаний зі спільною семантикою, синтаксисом, символікою та іншими елементами мови, якою користуються учасники.

Важливо акцентувати увагу на тому, що роль використання аргументації в посередництві, репрезентації та коментуванні

медіа-практик ще далека від досконалості. Проте і в світі, і в Україні, зокрема, вже накопичений досвід у публічному просторі комунікації, який готовий до практичного виконання принципів вільної, спрямованої на взаєморозуміння комунікації, взагалі, і процесу аргументації, зокрема. Хоча все більше у суспільстві лунають сумніви, особливо після широкомасштабної війни починаючи з лютого 2022 року, щодо можливостей культурного вирішення конфлікту. Як в середовищі пересічних громадян, так і філософів звучить скепсис та песимізм. Теорія аргументації не змогла запобігти війні. Нібито війна довела, що де не можлива аргументація, говорить сила. Але зауважимо, що саме вміння користуватися інструментами комунікації, дипломатії, аргументації привело саме до виграву інформаційної війни, яка привернула увагу всього глобалізованого суспільства до проблеми вирішення конфлікту в Україні. Набагато легше протистояти насильству більшою кількістю комунікантів, які долучені у процес аргументації. Зростає ступень варіативності, який невідворотно приведе від компромісу до консенсусу. Не менш важливим є проблема викриття питання маніпуляції та перешкодження критичному мисленню в цьому контексті. Як з'ясувалось, ця проблема отримує продовження в тому, що критичне мислення само по собі покликано запобігати маніпулюванню, але одночасно може стати на заваді отримання істини. Оскільки часто вербальні або невербальні засоби донесення інформації сприймаються невірною, неоднозначно, або хибно.

Список використаних джерел:

1. Bredemeyer C. Black Rhetoric: The Power and Magic of the Word. Alpina Publisher. Moscow, 2017, 183 s.
2. Kramer S., McChesney A. Writing, Notational Iconicity, Calculus: On Writing as a Cultural Technique. *The Johns Hopkins University Press*. MLN, 118(3), 2003. Pp. 518–537. doi: <https://doi.org/10.1353/mln.2003.0059>
3. Матюшина І., Сумарокова Л. Сучасні аргументативні практики: логіко-комунікативні критерії ефективності. Одеса : Гельветика, 2021. С. 242–314.
4. Rowland, A., Craig-Hare J., Ault M., Ellis J. & Bulgren J. Social media: How the next generation can practice argumentation, Educational Media International. <http://dx.doi.org/10.1080/09523987.2017.1362818>, 2017, pp. 99–111.

Ключові слова: критичне мислення, медійна практика, комунікація, маніпуляція.

Key words: critical thinking, media practice, communication, manipulation.

ЗМІСТ

Привітальне слово президента Національного університету «Одеська юридична академія» С. В. Ківалова	3
---	---

СЕКЦІЯ 1

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Смазнова Ірина Сергіївна Філософія медійних практик	8
Єременко Олександр Михайлович Обґрунтування стратегії ненасильницького спротиву тиранії у творчості Етьєна ля Боссі	12
Воронянський Олександр Володимирович, Моїсєєва Наталія Іванівна Проблема верховенства права в контексті політичної конкуренції	15
Сумарокова Людмила Миколаївна Про шляхи вдосконалення сучасних теорій аргументації	18
Капустіна Надія Борисівна «Тролінг» у системі інтернет-комунікації: аналіз явища	22
Шамша Ігор Володимирович Дух і душа людини в сучасних медійних практиках	25
Токар Людмила Вікторівна Вчинок як аргумент	28
Котовська Анастасія Вікторівна Розповсюдження невігластва в епоху тотальної цифровізації	31
Саєнко Лілія Володимирівна Зміна парадигм алхімії	33

СЕКЦІЯ 2

АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Завальнюк Володимир Васильович Юридична антропологія в міжнародно-правовому вимірі	38
Дудченко Валентина Віталіївна Універсалізація сучасного права	41
Крижановський Анатолій Федорович Сакральність сучасної держави (від наративу до концепту)	44
Мельничук Ольга Степанівна Класичні принципи у методології юриспруденції	47

Тіщенко Юлія Валеріївна Елементи міфологічного світогляду у правосвідомості сучасної людини	50
Бальжик Ірена Анатоліївна Захист прав людини під час сучасної війни	54
Рязанов Михайло Юрійович Нормативний та процесуальний аспекти правової спадщини: антропологічний підхід	57
Кобко-Одарій Вікторія Сергіївна Правова спадщина: щодо питання внутрішньої єдності та зовнішнього вираження	59
Кравченко Сергій Петрович Правовий текст як образ лінгвістичного буття права	63
Чувакова Ганна Михайлівна Соціальні аспекти категорій норма-аномалія	66
Кормич Анатолій Іванович Витоки концепції глобального неуправління та її науковий і практичний потенціал	69
Serebro Mykhailo Technological trends in legal practice	72
Антошина Ірина Володимирівна Інформація і право: діалектика взаємозв'язку	74
Скуріхін Сергій Миколайович Етологічний аналіз ресурсів влади	77
Іванченко Ольга Миколаївна До питання співвідношення легітимності права та правової культури в Україні	80
Дудник Руслана Миколаївна Місце гендерного права у системі права України	84
Іванчук Віра Євстафіївна Моніторинг формування професійної правової культури у майбутніх юристів	86
Ковбасюк Степан Валерійович Інституційний підхід в методології державознавства	88
Войткова Аліса Вікторівна Особливості та шляхи реалізації функції оборони України як морської держави	91
Лук'ячук Ольга Вікторівна Статичний та динамічний підходи в інтерпретації права	94
Одарій Віктор Віталійович Порівняльно-правовий метод у застосуванні права	96
Грезіна Олена Миколаївна Етичні аспекти забезпечення якості освітнього процесу в контексті захисту прав учасників освітнього процесу	99